

Delaj dobro, ne bodeš se kesal!

(Povest iz dalmatinskega življenja.)

emljevid poznate, mladi prijatelji moji! Gotovo veste tudi, da je pet delov sveta in da se jeden imenuje Afrika, kjer je najhujša vročina in kjer so zamorci domá. V Afriko vas sedaj popeljem v duhu in sicer na vzhodno stran Afrike, ki je obrnjen proti jutru. Pa vem, da me že debelo gledate, češ: zgoraj je zapisano, da bo ta povest vzeta iz dalmatinskega življenja. Mislili smo, da nam boš povedal kaj o Dalmatincih, ki so naši bratje slovanski, ná, sedaj pa nas hočeš peljati takó daleč v Afriko. Saj tam ni Dalmatincev! Prijateljčki, le lakše, lakše, prevročó kri imate. Na koncu povesti boste sodili, ali so Dalmatinci v Afriki ali ne. Ali mar Slovencev ni mnogo v Ameriki, in še v tisti nesrečni Braziliji? O, vam že še kdaj povem, kakó se godí ubogim Slovencem v Braziliji. Toda za danes moramo v Afriko in sicer dolí globoko na vzhodno stran. Tam se jedna dežela imenuje Kafirská dežela. V njej prebivajo Kafirci, jako pogumni in vojskoljubni ljudje. Pečajo se z živinorejo in lovom, nekoliko tudi s poljedelstvom in ribištvom. Kadar bi si radi kaj lepega kupili, gredó v mesto, ki leži prav ob morji. To morje se imenuje indijski ocejan, ali indijsko morje. Tistemu mestu pa se pravi Mozambík (piše se pa: Mozambique). Tam mimo se je vozil pred več sto leti sv. Frančišek Ksaverij, ko je potoval v Indijo oznanovat malikovalcem sv. vero Kristusovo. To mesto je imenitno tudi zaradi tega, ker tam prodajajo zlató. Kopljejo ga pa notri v deželi. Vse polno ljudij je, ki iščejo po gorah in ravninah, kje bi našli kako zlato žilo. Komur se posreči, da jo najde, zabogati v enem jednevu; marsikateri pa zastonj išče, ne zrna zlatá ne najde in ne zasluži toliko, da bi imel kaj jesti. Sedaj pa pazljivo berite!

Bilo je pred kakimi dvajsetimi leti. Tam sredi kafirske dežele, kake dve uri oddaljen od neke vasi z imenom Punta Arena, sedel je ob vzhodni neke gore že bolj póstaren mož. Solnce je silno pripekalo. Ubogemu možu je pot lil z obraza kar curkoma. Ves zagorel je bil. Naslanjal je glavo na nekak kramp ali rovnico. Dolgo je bil ves zamišljen; ni izgovoril besedice. Sledujoč globoko izdihne: „Moj Bog! kako me nesreča preganja povsod! Vže več ko jedno leto lazim tod okrog, kopljem in rijem po zemlji, pa ne najdem ne kepice zlata. Drugi moji tovariši so pa mnogo srečnejši. Mnogi so že obogateli; drugi so vsaj nekaj dobili. Jaz pa nič. Kar sem prinesel denarja s seboj, vse sem že potrosil za svoj vsekdanji živež. Zadnje krajcarje imam še. Ako si danes kupim za-nje kruha, jutri nimam več kaj v usta deti, in čaka me grozna smrt — v tej daljni deželi — tako daleč od doma, — in domu ne morem več, nikdar več! — O uboga žena, ubogi otroci!“ Razjokal se je mož kakor dete!

Ti, mladi, brezskrbni čitatelj, vprašuješ me pa začudeno: Odkod pa je ta mož? Kako je prišel v daljno kafirsko deželo? Zvedi ob kratkem. Mož je bil

doma z dalmatinskega otoka Brača. Ako se z ladijo pelješ od Trsta proti vzhodu, ob morskem obrežju vedno dalje, prideš čez kakih 12 ur do otoka Brača. Tam je imel naš Marko Dragič, tako se je imenoval oni mož, gostilnico. V začetku mu je šlo dobro. Žena in otroci so bili srečni z njim vred. Pa kolo sreče se je zavrtilo. Prišli so drugi kupčevalci, napravili so si tudi svoje gostilne, ter so s časom izpodrinili Marka, takó da je vedno manj iztočil, vsako leto imel izgubo, nazadnje pa zabredel v dolgove. Blizu tri tisoč goldinarjev dolga je naredil. Nazadnje mu nihče več ni hotel posoditi. Prišli so celó upniki ter mu prodali hišo in vse imetje, da so si dobili nazaj svoj denar. Marko in vsa družina je bila brez strehe, brez pomoči. Ubogemu Marku je bilo neizrečeno hudó; njegova pridna in dobra žena sama tudi ni vedela, kje bo dobila kruha za lačne otročiče.

V tistem času je pa mnogo Dalmatincev hodilo v Afriko v kafirsko deželo zlata iskat. Mnogi so se bili vrnili bogati. To je vleklo še druge. Tudi našega Marka prime ta želja. Tam zabogatim, mislil si je, in hišo zopet nazaj kupim. Le ženo in otroke mu je bilo težko pustiti. Toda žena sama mu je dajala srčnost: „Če Bog da srečo, v jednom letu si pridobiš toliko denarja tam v Afriki, da bomo zopet lahko živeli; med tem časom bodem pa jaz noč in dan delala, da preživim otročiče.

Marko je imel najlepše upanje, da ga čaka sreča v Afriki. Dober sosed mu je posodil toliko denarja, da je imel za pot in pa nekaj časa za živež, dokler kaj ne najde v zlatorodni zemlji.

Z nekaterimi tovariši se je vkrcal na ladijo ter se odpeljal proti Afriki. Po jednomesečni vožnji so dospeli v mesto Mozambík. Same tuje obraze je videl. Vendar so po dolgem iskanji dobili nekega Dalmatincea, ki je bil vže delj časa v deželi. Ta jih je peljal v notranje kraje, kjer so neizmerno velike planjave, pa tudi cela gorovja, še nepreiskana. O vseh teh krajih pa se je trdilo, da krijejo zlato v sebi. Marku je srce močno bilo, ko so šli vedno dalje od morja v notranjo deželo. Sem ter tja so videli kakega samotnega kopača; vsak je bil ves zamišljen v svoje delo. Brskal je po prsti, če ni morda odkopal zlate rude. Dalmatinci pa so šli dalje in dalje, dokler niso prišli v čisto samotne kraje. Tam so se razdelili. Vsak je šel na svojo stran kopat in iskat zlate sreče. Pa kakor sem že prej omenil, naš Marko ni našel ni sreče ni zlatá. V začetku se je še tolašil, češ, precej ne more biti, pozneje pa že zadenem ob kako žilo. Živel je kaj ubožno. Kupoval si je kruha v vasi Punta Arena; imel je do tja, kakor že povedano, kaki dve uri hoda, časih tudi več, če je dalje zašel v gore. S teškim srcem je šel vsak teden jedenkrat v ono vas, še težje se je vračal v svoje gore. Strašne misli so mu rojile po glavi: kaj bo, če kmalu ne dobim zlate rude? Tako je preteklo v teh skrbéh in bridkosti jedno celo leto. Med tem mu je pošel ves denar; in sedaj razumeš, čitateljček, zakaj je tisti dan tako bridko jokal in vzdihoval? Dolgo je tam sedel in premišljal. Solnce se je že pričelo nagibati k zatonu. Mrak je nastopal. Marko se zdrami iz svojih globokih mislij. Utrujen vstane in reče: „Naj bo, kar hoče! Živeti takó ne morem več. Jutri poskusim zadnjikrat svojo srečo. Ako ne najdem ničesar, potem pustim vse in si poiščem kako službo v mestu, da si prislužim v nekaj letih vsaj za pot do doma! O uboga žena, ubogi otroci! Zastonj čakate, da se vrne vaš oče z denarjem domov. Večji

siromak je sedaj kakor prej kedaj. O Bog, moj Bog! s čim sem zaslužil tako kazen, s katero me tepeš?“

Nič ni prav vedel, kam bi se obrnil. Truden in onemogel je bil že takó, da se je težko še držal pokonci. Tu mu hipoma šine v glavo neka nova misel. Reče: „Vem, kaj bom storil. V Punto Areno pojdem. Tam je velika gostilnica. Celo leto nisem pil družega nego slabo vodo. Za jutri se hočem pokrepčati. Za zadnje noviče, ki jih še imam, kupim si kapljico vina.“ Kakor je sklenil, tako je tudi storil. V mraku je počasi korakal proti vasi „Punta Arena.“

(Konec prihodnjic.)

Moj voz.

9. Goba.

Goba, velikonočna goba, pa prav zares tudi zasluži, da se je spomnim ter jo sprejemem na svoj voz.

Po zimi je na deželi veliko časa in človeku pride na misel to in ono. Odrasli se menijo, kako bodo spomladi kmetovali; no, otroci smo delali pa tudi svoje načrte. Skozi naše okno se vidi na naš vrt. In veste, kaj sem jaz neko zimo posebno rad pogledoval na vrtni ograji? Ej, tam je bila stara vereja, na nji pa je rastla stara goba. K tej gobi so mi uhajali pogledi in vedno sem ukrepal, ali je vže pripraven čas, da bi jo odrezal, ali bi še počakal, da se še nekoliko poredi. Pa sem nekoč poprašal očeta, če bi kazalo, da odrežem od vereje gobo ter jo posušim. „Nič se še ne mudi, le potrpi,“ dejali so mi, in čakati je bilo treba.

Ali dolgo pa le nisem strpel, da bi ne bil gobe odrezal. I, kaj si menite, to je bilo nevarno! Rahlov Janko je sušil za pečjo vže štirinajst dnij velikansko gobo, drugi otroci so imeli vže tudi pripravljene svoje, jaz pa še nič! Kaj bi bilo, da je kdo skrivši odrezal na našem vrtu gobo, kje bi bil dobil jaz revež drugo, ko nisem vedel nikjer za njo? In o veliki noči je ne dobiš tako lahko, kakor bi si kdo mislil. Pač jih ima ta ali ta po več, toda ne posodi ti je nihče, zato ker vsak dobro vé, da bo dobil na velikonočno nedeljo najmanj pomarančo in nekaj piruhov pri vsaki hiši, kamor bo prinesel veliko soboto zjutraj blagoslovljeni ogenj. Tudi jaz sem se bil vže dogovoril pri dveh sosedih, da bom šel za nju po blagoslovljeni ogenj — da ga preskrbim za dom, to je jasno samo ob sebi — zato se mi je bilo treba podvizati, da dovolj zgodaj poskrbim za gobo.

Kar na tihem sem se zmuzal neko jutro k vereji ter pričel odrezovati gobo. Pa menite, da sem kaj opravil? Prav nič! Pipec se je krivil, da sem se vže bal, da se mi zlomi, goba pa se je držala kakor klop. No, sem si pa drugače pomagal. V veži je bil shranjen klestilnik; ta je pa hitro pokazal gobi, kako se ji je ločiti od vereje. Jedna skrb je bila toraj odstranjena: gobo sem vže sušil za pečjo. Ali če hoče človeku nagajati, pa mu nagaja, naj bi imel še lepše nape-